

**Handledning om kriterier för tillgänglighet till
forskningsinfrastruktur enligt
förordningen (2022:1378) om avgifter
för forskningsinfrastruktur**

SESAM

Detta dokument är framtaget med ett användarperspektiv och utgör ett komplement till ”Avgifter för forskningsinfrastruktur och kriterier för tillgänglighet till forskningsinfrastruktur – en vägledning för statliga universitet och högskolor” som är en fördjupning av förordning (2022:1378) om avgifter för forskningsinfrastruktur. I den fördjupade vägledningen ges ett exempel på hur ett beslut om fastställande av kriterier kan utformas. Den behandlar även frågor om avgifter för vissa varor och tjänster enligt avgiftsförordningen (1992:191) samt om avgifter för uppdragsforskning enligt regleringsbrev

Innehåll

Handledning om kriterier för tillgänglighet till forskningsinfrastruktur enligt förordningen (2022:1378) om avgifter för forskningsinfrastruktur	1
Bakgrund och syfte med den nya förordningen.....	3
Definition av forskningsinfrastruktur	3
Förutsättningar för att få ta ut avgift	3
Närmare om kriterier för tillgänglighet.....	4
Vilken forskningsinfrastruktur som är tillgänglig för externa användare.....	4
Vad som gäller för att få använda forskningsinfrastruktur	4
Avgifternas storlek eller principer för att bestämma avgifternas storlek för den externa användningen	5
Principer för hur en prioritering av extern användning sker vid begränsad tillgång.....	5
Hur en extern användare ska gå tillväga för att få tillgång till forskningsinfrastruktur	5
Hur bör kriterierna fastställas och dokumenteras?	6
Avslutande kommentarer	6

Bakgrund och syfte med den nya förordningen

Den nya förordningen om avgifter för forskningsinfrastruktur innehåller särskilda bemyndiganden från regeringen om avgifter för forskningsinfrastruktur. Förordningen bygger på de förslag som lämnades i Ekonomistyrningsverkets rapport [Uttag av avgifter för forskningsinfrastruktur \(ESV 2020:13\)](#). Rapporten togs fram med anledning av ett uppdrag från regeringen.

Det övergripande syftet med förordningen om avgifter för forskningsinfrastruktur är att öka tillgängligheten till och användandet av forskningsinfrastruktur. Genom förordningen ges statliga universitet och högskolor bättre förutsättningar att tillgängliggöra forskningsinfrastruktur för att på så sätt öka nyttjandegraden av forskningsinfrastruktur och stimulera tvärsektoriella samarbeten.

Definition av forskningsinfrastruktur

Förordningen riktar sig till statliga lärosäten och omfattar forskningsinfrastrukturer såsom definierade av EU-kommissionen¹:

Forskningsinfrastruktur: anläggningar, resurser och därmed sammanhängande tjänster som forskarsamhället använder för att genomföra forskning inom sina respektive områden; denna definition omfattar vetenskaplig utrustning och forskningsmaterial, kunskapsbaserade resurser såsom samlingar, arkiv eller strukturerad vetenskaplig information, informations- och kommunikationsteknikbaserade infrastrukturer såsom Grid, databehandling, program och kommunikationer samt alla andra unika medel som är nödvändiga för att bedriva forskning. Dessa infrastrukturer kan finnas på en enda plats eller vara utspridda (dvs. utgör ett organiserat resursnät).

Förutsättningar för att få ta ut avgift

Universitet och högskolor får ta ut avgifter för att tillhandahålla sådan forskningsinfrastruktur som definieras i kommissionens förordning för externa användare. Med externa användare avses användare som inte hör till lärosätet som tar ut avgifter. Det kan alltså handla om användare vid andra universitet och högskolor, inklusive enskilda utbildningsanordnare, andra myndigheter, företag och organisationer. Avgifter får dock inte tas ut för sådan forskningsdata som enligt 4 kap. 3 § lagen (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data ska tillgängliggöras avgiftsfritt.

För att få ta ut avgifter gäller att:

- forskningsinfrastrukturen står helt eller delvis under lärosätets kontroll,
- det finns av lärosätet fastställda och dokumenterade kriterier för tillgänglighet till forskningsinfrastrukturen, och
- forskningsinfrastrukturen tillhandahålls inom ramen för lärosätets uppgifter.

---

¹ Artikel 2.91 i kommissionens förordning nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget.

Lärosätet ska alltså ansvara eller vara "värd" för hela eller del av den forskningsinfrastruktur som ska tillgängliggöras. Tillhandahållandet ska vidare ske inom ramen för lärosätets uppgifter.

Av högskolelagen (1992:1434) följer att lärosätens s.k. kärnuppgifter är att anordna utbildning som vilar på vetenskaplig grund eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet och bedriva forskning och konstnärlig forskning samt utvecklingsarbete. I dessa uppgifter ingår också att samverka med det omgivande samhället för ömsesidigt utbyte och verka för att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan kommer samhället till nytta.

Universitet och högskolor ska vidare, för att kunna ta ut avgifter enligt den nya förordningen, fastställa och dokumentera vilka kriterier som gäller för tillgängligheten till de forskningsinfrastrukturer som lärosätet vill tillhandahålla externa användare.

När ett lärosäte ska tillgängliggöra en forskningsinfrastruktur och förutsättningarna i förordningen om avgifter för forskningsinfrastruktur är uppfyllda, bör uttag av avgifter ske med stöd av den nya förordningen.

Närmare om kriterier för tillgänglighet

För att få ta ut avgifter enligt den nya förordningen krävs att kriterier fastställs och dokumenteras genom ett eller flera beslut. Syftet med kriterierna är att tydliggöra för olika externa användarkategorier vilka forskningsinfrastrukturer som är tillgängliga, hur de kan få tillgång till dessa samt att pris-sättningen är transparent. Därutöver bör en förteckning över den forskningsinfrastruktur som lärosätet tillgängliggör med stöd av den nya förordningen finnas.

Det ankommer på varje lärosäte att fastställa och dokumentera kriterier för tillgänglighet vilka lämpligen bör innehålla minst följande:

- Vilken forskningsinfrastruktur som är tillgänglig för externa användare,
- vad som gäller för att få använda forskningsinfrastrukturen,
- avgifternas storlek eller principer för att bestämma avgiftens storlek för den externa användningen,
- att det finns principer för hur prioritering av extern användning sker vid begränsad tillgång, och
- hur en extern användare ska gå tillväga för att få tillgång till forskningsinfrastruktur.

Vilken forskningsinfrastruktur som är tillgänglig för externa användare

Av kriterierna måste det framgå vilken forskningsinfrastruktur som är tillgänglig för externa användare och som ett lärosäte avser att ta ut avgifter för med stöd av den nya förordningen. På så sätt tydliggörs också vilken forskningsinfrastruktur som ett lärosäte är ansvarig eller värd för, t.ex. vid distribuerad forskningsinfrastruktur.

Vad som gäller för att få använda forskningsinfrastruktur

I kriterierna bör det anges vad som gäller för att få använda forskningsinfrastruktur som tillhandahålls av ett lärosäte. Det kan exempelvis ställas krav på publicering i öppna vetenskapliga tidskrifter. Vidare kan det krävas att en användare deltar i utbildning för att få använda forskningsinfrastruktur eller att personal med expertis bistår när experiment utförs vid användning av forskningsinfrastruktur. Detta är också omständigheter som kan påverka storleken på de avgifter som tas ut.

Avgifternas storlek eller principer för att bestämma avgifternas storlek för den externa användningen

Av kriterierna bör det framgå avgifternas storlek eller vilka principer som gäller för att bestämma avgiftens storlek.

Universitet och högskolor får besluta om avgifternas storlek så att de täcker upp till verksamhetens kostnader (upp till full kostnadstäckning). Olika avgifter kan tas ut för olika användargrupper. Hur detta bestäms ska framgå tydligt och baseras på sakliga och objektiva skäl.

Det finns också möjlighet att i vissa fall avstå från att ta ut avgifter, t.ex. vid forskningssamarbeten eller som en del av in-kindbidrag.

Om det är nödvändigt för att undvika att konkurrensen på marknaden snedvrids, ska avgifternas storlek bestämmas utifrån marknadsmässiga grunder. Det kan aktualiseras när en privat aktör inom EU erbjuder en likvärdig tjänst med en högre avgift än forskningsinfrastrukturen, som då kan behöva ta ut en avgift som är högre än full kostnadstäckning.

Vilka kostnader som kan ingå när avgiftens storlek bestäms regleras inte i förordningen utan kan variera. Detta kan t.ex. bero på finansiering av forskningsinfrastrukturen och driftskostnader.

Principer för hur en prioritering av extern användning sker vid begränsad tillgång

Om efterfrågan av en viss forskningsinfrastruktur överstiger kapaciteten kan en prioritering behövas. Prioritering kan till exempel ske i fråga om syftet med användningen. Det kan även innebära att akademisk forskning med en bedömning av forskningens kvalitet prioriteras före användning med annat syfte. En bedömning av genomförbarhet kan även vara aktuellt. Vilka externa användare som ska komma i fråga för ett tillhandahållande av forskningsinfrastruktur kan också bygga på ett enkelt kösystem.

Även om kriterier för tillgänglighet till forskningsinfrastruktur tar sikte på externa användare kan det även vara aktuellt att ange att interna användare prioriteras före externa användare. Det kan också vara så att forskare från andra universitet och högskolor samt andra forskningsutövare bör prioriteras före andra externa användare. Kriterierna måste dock bygga på objektiva grunder och vara transparenta.

Det kan finnas krav eller villkor från en finansiär gällande vilken prioritering som ska gälla. T.ex. så anger [Vetenskapsrådet i sina krav för finansiering](#) att forskningsinfrastruktur ska vara öppet tillgänglig främst för forskare, samt att vid en begränsad tillgång ska prioritering i huvudsak ske på basis av vetenskaplig excellens.

Hur en extern användare ska gå tillväga för att få tillgång till forskningsinfrastruktur

Av kriterierna bör det framgå hur en extern användare ska gå tillväga för att få tillgång till viss forskningsinfrastruktur. Det kan t.ex. avse vem eller vilken funktion som bör kontaktas vid ett lärosäte eller hänvisning till information om hur en ansökan eller en intresseanmälan om användning bör utformas. Det kan också vara information om hur tid bokas för användning.

Hur bör kriterierna fastställas och dokumenteras?

Kriterierna om tillgänglighet ska fastställas genom ett skriftligt beslut och därigenom blir de också dokumenterade. Vem som fattar beslut eller på vilken nivå beslut fattas om kriterierna styrs av respektive lärosätes delegationsordning. När ett lärosäte har fastställt tillgänglighetskriterier behöver dessa tillämpas och kommuniceras till potentiella användare på ett öppet och tydligt sätt, lämpligen via forskningsinfrastrukturens hemsida.

Tillgänglighet till forskningsinfrastruktur kan vara beroende av en rad omständigheter som endast de som ansvarar för forskningsinfrastrukturen kan överblicka och ha kunskaper om. Det kan emellertid finnas fördelar med att ta fram ett ramverk för samtliga forskningsinfrastrukturer som ska tillgängliggöras av ett lärosäte anges (se exempel i vägledningens kap 4). Man kan i ett sådant beslut hänvisa till att närmare kriterier, till exempel avgifters storlek eller principer för avgiftsberäkning, fastställs genom beslut av den del av ett lärosäte som internt är ansvarig för forskningsinfrastrukturen. På så vis skapas också en större flexibilitet vid behov av ändring.

Avslutande kommentarer

Nyttjandegraden för en forskningsinfrastruktur kan förändras över tid. Det kan därav vara lämpligt att löpande utvärdera omfattningen av tillgängliggörandet och behovet av att tillämpa det särskilda bemyndigandet om uttag av avgifter.